

A. B. Jehosua

Izraeli Állam

Képzelnék csak el, hogy 1948 májusában, amikor Ben Gurion és társai kikiáltották Izrael Állam megalakulását, nem volt az új ország független területén egyetlen ember sem, aki nem vallotta magát zsidónak. Sem egyetlen palesztin arab, sem drúz, sem pedig cserkész. Hogyan nevezték volna el akkor az új államot, amely éppen hogy csak megszületett? A Függetlenségi Nyilatkozatban világosan és helyesen szövegezték meg a dolgokat. „Ezennel kikiáltjuk a Zsidó Állam megalakulását Izrael országában, Izrael Állam néven.” A kiáltvány világosan meghatározza az új állam nevét, és úgy nevezi: *Izrael*. Hiszen a terület neve: *Izrael országa*, amely a nép eredeti nevéből – *Izrael népe* – származik, amit az Ószövetségben foglaltak szerint, az Örökkévaló saját maga adott népének, és ez az a név, amelyet évszázadokon át használt mint kizárólagos elnevezést, még mielőtt csatlakozott volna hozzá – kizorítani azonban sohasem szorította ki – a név: *zsidó*, vagy *zsidó nép*. És még ezután is, az évezredek folyamán, meghatározók maradtak – szinte kizárólagosan – az *Izrael* vagy *Izrael népe* elnevezések az imádságokban és a nép nagyon sok vallási és központi szerepet játszó szövegében. Hiszen, ha ma Mózes, Sámuel és Saul, a királyi bírák és a próféták kilépnének sírjaikból, és mi így fordulnánk hozzájuk: „Kérünk benneteket uraink, azonosítsátok magatokat, kik vagytok?”

Ők eképpen válaszolnának: „Izraeliek vagyunk vagy Izrael fiai.” Ha megismételnék a kérdést, és arról faggatnánk őket, hogy vajon mi a véleményük a *zsidó jellegükkel* kapcsolatban, azt mondanák, hogy nem értik mire is célzunk ezzel.

Tévednek, akik úgy gondolják, hogy az *Izrael* vagy az *izraeli* névben van valamiféle „káánaáni” motívum, amely kizárja a több évezredek szétválasztásában kialakult zsidó jelleget és kultúrát. Ennek az ellenkezője igaz. *Izrael* egy gyűjtőnév, amely a *zsidó* névnél a nép átfogóbb történelmét és kultúráját foglalja magában. Továbbá, *Izrael* az az eredeti és egyetemes elnevezés, amelyet a világ népei vallásos írásaikban használnak. A *zsidó* név azonban nem egységes és nyelvenként

más, valamint változásokon megy keresztül még a zsidók körében is, akik különböző nyelveken beszélnek. A *zsidó* elnevezés sok esetben függ a más népekkel való kölcsönös viszonytól, amely legtöbbször negatív előjelű, (visszhangzik benne Iskarióti Júdás emléke) ellentétben a nép eredeti nevével, amivel nemcsak Izrael országában határozta meg magát, de a száműzetés hosszú időszakában is.

Ezek szerint, még ha 1948-ban nem is lett volna egyetlen nem zsidó állampolgár sem az új állam területén, akkor sem merült volna fel az a gondolat, hogy az új államot *Jehudá*-nak vagy *Jehudiá*-nak (zsidó) nevezzék el, és főleg nem *Cion*-nak (Jeruzsálem szinonímája). Ezen kívül a *zsidó* (héberül: jehudi) elnevezés Jehuda törzsenek nevéből származik, ami pedig egyik az Izrael országának 12 területrésze közül, amit zsidók (héberül: jehudim) népesítettek be a Második Szentély idejében, és utána a Misna korában is, és valamilyen oknál fogva néha ez a részleges név vált az egész nép elnevezésévé.

Mindebből következik, hogy az a világos döntés, mely szerint 1948-ban az államot Izraelnek nevezték el, természetes és helytálló volt.

De vajon szükségszerű volt-e az új államnak az „*Izrael Állam*” elnevezést adni, és vajon nem lett volna-e elég csupán az „*Izrael*” államnév ugyanúgy, mint Dánia, Thaiföld stb. esetében? Ennek kapcsán feltételezhetjük, hogy az „*Állam*” szó a Herzl által megfogalmazott „*Zsidó Állam*” szókapcsolatból származik, de logikusan gondolkodva sem volt semmilyen ok arra, hogy a Függetlenségi Nyilatkozatban ezt másként fogalmazzák meg: „Ezennel kikiáltjuk a Zsidó Állam megalakulását Izrael országában, Izrael Állam néven”. És valójában máig párhuzamosan használják mind az *Izrael*, mind pedig az *Izrael Állam* nevet, tekintet nélkül arra a jelentős különbségre, ami a két elnevezés között van.

Ismételten, vajon abban a feltételezett helyzetben, amiben, mint mondtuk nem volt egyetlen ember sem, aki ne lett volna zsidó Izrael Állam területén, akkor is hangsúlyozni kellett volna

Kobányai János fotója

azt, hogy „*Izraeli Demokratikus Állam*”, mint ahogyan ma állandóan kényszeredetten ismételtgetjük: „*Zsidó Demokratikus Állam*”? Véleményem szerint, nem. Sem egy dán, sem egy olasz, sem egy ír, sem pedig más nép nem kell, hogy ismétlegesse és hangsúlyozza, mint egy esküszöveget: „*Dán Demokratikus Állam*” vagy „*Olasz Demokratikus Állam*” vagy „*Amerikai Demokratikus Állam*”. A „demokratikus” szó egyáltalán nem szükséges további jelzőként.

És ebből adódik a következő kérdés: vajon a kizárólagos elnevezés „*Izrael*” vagy „*Izrael Állam*” őrzi-e még az ország cionista voltát, nevezetesen a Visszatérés Törvényét, ami a cionizmus elvének az *egyetlen* gyakorlati és törvényes kifejezése? Határozottan, igen. És nincs szükség arra, hogy ismétlegessük: „*Zsidó Állam*” vagy „*A Zsidó Nép Állama*” azért, hogy ezáltal kifejezzük a Visszatérés Törvényének érvényességét. Éppen ellenkezőleg, amikor azt mondjuk, hogy Izrael Állam egyben Cionista Állam is, világosan kifejezzük azt a folyamatot, amit a szétszórásban élő zsidók számára ajánlunk, nevezetesen a zsidók-

ból izraeliekké válást. Azaz a gyökerekhez és a zsidóságukhoz való teljes visszatérést, területileg is, történelmileg is és életfelfogásban is, olyan keretek között, amelyek kötelezik őket. Hiszen a szétszórás zsidó létében Izrael fogalma máig egy élő és igazi fogalom, és az a kérdés, hogy hogyan sikerül a közös erőt tette bírni.

Valamint, a Visszatérés Törvénye az erkölcsi fundamentuma az ENSZ 1947. novemberi döntésének, amely alapján Palesztina egy részén önálló izraeli állam alakult, amely nemcsak azé a hatszázezer zsidóé, aki akkor ott élt, hanem olyan állam, amely nyitva áll minden zsidó előtt, aki a területén akar letelepedni. És erkölcsi értelemben ez a szabály érvényben van a mai napig is. Hiszen lehetetlen, hogy aki ideérkezik, ő vagy a szülei, a Visszatérés Törvénye jogán bezárja maga mögött azt az ajtót, amelyik kinyíltott előtte. Hiszen a Palesztin Államban, amely létre fog jönni, szintén lesz – teljesen igazságosan – Visszatérés Törvénye minden olyan palesztin számára, aki a palesztin szétszórásban él.

Ha valóban így van, akkor miért kezdődött az utóbbi években fordított folyamat a Függetlenségi Nyilatkozatban leírtakkal? Hogyan változott a mondat: „*Ezennel kikiáltjuk a Zsidó Állam megalakulását Izrael országában, Izrael Állam néven*” olyan mondattá, amiből azt értjük: „*Ezennel kikiáltjuk, hogy Izrael Állam, Zsidó Állam vagy Zsidó Demokratikus Állam*”. Ennek a változásnak több oka is van, de a legfőbb ok mindenek előtt az Izrael Államban élő, erősödő palesztin nemzeti kisebbség fokozott jelenléte.

Azért, hogy látszólag megőrizzük az azonosságtudatunkat a nemzeti palesztin-arab kisebbséggel szemben Izraelben, alkotunk egy olyan szóösszetételt, amely egyfajta mágikus esküvé válik: „*Zsidó Demokratikus Állam*”. *Zsidó*, hogy ezzel biztosítsuk a palesztin azonosságtudattal szemben az azonosságtudatunkat, amely bennünk él és *demokratikus*, azért hogy megnyugtassuk az arabokat, hogy állampolgári jogaik nem sérülnek. De vajon ez az összekapcsolás igazán hasznos-e mindkét félnek, vagy pedig egy káros összefonódássá válik mind az izraeli zsidók, mind pedig az izraeli arabok számára? Ahmad Tibi, parlamenti képviselő ironikus panaszként fogalmazta meg: „*Izrael Állam zsidó az araboknak és demokratikus a zsidóknak*”. Vajon az *Izrael* vagy *izraeli* fogalmak egyre nagyobb teret kapó leértékelődése a *zsidó* vagy a *palesztin* fogalmak javára az izraeli zsidókat és az izraeli-palesztin arabokat tekintve is helytálló folyamat?

Sok probléma vetődik fel a „*Zsidó Demokratikus Állam*” kifejezés kapcsán, és nem véletlenül próbálják kikerülni vagy gyengíteni ezt számtalan újságcikkben és szakmai tanácskozáson.

Az első probléma, amely a „*zsidó*” fogalomhoz kapcsolódik, az az, hogy van benne valamiféle alapvető zavaró homályosság. A „*zsidó*” fogalom alapján véve nemzeti és nem pedig vallási hovatartozást fejez ki. Még a Halacha meghatározása is azt mondja ki, hogy zsidó az, aki zsidó anyától született, és nem pedig azt, hogy aki zsidó annak feltétlenül hinnie kell Mózes törvényében azért, hogy zsidónak számítson. Tehát, ha logikusan pontosítani akarjuk, helytelen ugyanabban a kategóriában említeni, hogy *keresztény*, *muzulmán*, *buddhista*, *zsidó*, hanem helyesen úgy kellene mondani, hogy *keresztény*, *muzulmán*, *buddhista* és *vallásos zsidó* vagy *hívő zsidó*.

Tisztán logikai szempontból csak a következő összekapcsolás pontos: *francia*, *kínai*, *angol*, *zsidó*. A *zsidó vallás* csak mint szabadon választható összetevő szerepel a zsidó lét meghatározásában, ugyanúgy ahogyan a *katolikus* vagy a *keresztény* kifejezések is szabadon választható összetevők az olasz vagy az angol lét esetében, vagy az *iszlám* az egyiptomi meghatározásában. Ez tökéletes bizonyítást nyert a kétszáz éves zsidó ateizmussal.

Amikor leértékelődött módon használjuk a „*Zsidó Demokratikus*” összetételt, tudatosan vagy tudattalanul hozzátesszük a vallási elemet is az állam fogalmához, pedig ez a valóságban nem így van. Izrael Államot az állampolgárai irányítják, és nem pedig bármiféle vallási intézmény. Mindaz, ami Izraelben a vallásos intézményeknek adatott, a polgári kormányok adták saját akaratukból, koalíciós vagy más megfontolás után. És a kéz, amely adta felhatalmazva van arra, hogy visszavegye mindazt, amit adott. Vallási intézmények állami támogatása sok helyen létezik szerte a világon. És Izrael nem rendhagyó a vallásos jelképek használatával – például az ünnepeken –, amelyek átszövik a mindennapi életét.

Ezért a „*Zsidó Állam*” összetétel még összekapcsolva is a látszólagos biztosítási kötvénnyel, a „*Demokratikus*” szóval, aprioritás, ellenséges és elidegenítő az állam nem zsidó polgáira nézve. Mivelhogy ők kihallják belőle – ha akarjuk, ha nem – azt, amit mi hallunk a „*Muzulmán Állam*”

kifejezésben, amit még ha lágyabbá is tesz a „*demokratikus*” jelző: „*Muzulmán Demokratikus Állam*”, ez a lágyítás még mindig nem elegendő arra, hogy semlegesítse a nem muzulmánok alapvető idegenkedését ez iránt az állam iránt.

Továbbá, a „*Zsidó Állam*” fogalma a velejáró vallási asszociációkkal arra kényszeríti az állam nem zsidó polgárait, hogy hangsúlyozzák vele szemben a másvallásúságukat – muzulmán vagy keresztényt – elkülönülő azonosságtudatuk meghatározására. Azonban az „*Izraeli Állam*” kifejezés, még a „*Demokratikus*” jelzővel kiegészítve is, vagy csak „*Izraeli Állam*”, közeledést és közösséget eredményez.

A palesztinnak, vagy a drúzoknak, a muzulmánoknak, vagy a kereszténynek az izraeli állampolgárság, ami kifejezésre jut az élet minden terén – a héber nyelvben és természetesen a szülőfölddel való közös, mélyen gyökerező kapcsolatban is – bizonyos részességet és közösséget adományoz még a nemzeti, történelmi izraeliséget tekintve is. Ugyanúgy a francia zsidó is, aki francia mivoltában csak az állampolgári oldalát látja, mégis közösséget vállal a francia nemzeti, történelmi azonosságtudattal, úgy ahogyan az nemzedékek óta kialakult.

A „*Demokratikus*” szó, amely a „*Zsidó Demokratikus Állam*” kifejezésben található, gyenge és gondokkal teli a kisebbségek jogainak védelme szempontjából, például a „*Zsidó Nemzeti Alap*” földjeire vonatkozó, megkülönböztető törvényekkel szemben. Míg a „*Demokratikus*” szó, amely megtalálható lesz az „*Izraeli Demokratikus Állam*” kifejezésben, természetesen sokkal erősebben áll ki majd az összes izraeli védelmében, aki közösséget vállal vele. Így nem csak a zsidóknak kell látszólag megvédeniük az arabok demokráciáját, hanem minden izraeli védi a saját demokráciáját egyetemes, állampolgári szempontok szerint. Látszólag csak egy szóváltoztatásról beszélünk, ami természetesen önmagában nem oldja meg a lényegbe vágó problémákat, amelyek az utóbbi időben egyre inkább felerősödnek a sovinszta jobboldal hatására, de ez a szóváltoztatás olyan közös alapot nyújt, amelyen helytállóbb megoldásokhoz juthatunk.

HÉBERBŐL FORDÍTOTTA:
SZILÁGYI ERZSÉBET